

Definitielijst voor ROMC 20/06/2010

Inleiding: waarom deze definitielijst?

Verscheidene personen, geëngageerd in interreligieuze relatieopbouw – en relatieopbouw tussen moslims en christenen in het bijzonder – zijn bezorgd om de dikwijls verkeerd en negatief gebruikte termen met betrekking tot de moslimgemeenschap(en) in Vlaanderen, België en Europa.

In het najaar van 2009 koos de interdiocesane werkgroep ‘Relatieopbouw Moslims-Christenen’ (ROMC) er daarom voor een definitielijst van zulke termen op te stellen.

Voor medewerkers van KMS en van partnerorganisaties kan deze handleiding handig zijn voor een juist gebruik van belangrijke termen tijdens initiatieven voor relatieopbouw. ROMC wil ook naar een breder publiek toe alternatieve formuleringen in het gebruik van deze termen. Tijdens ontmoetingen tussen verantwoordelijken en theologen van de katholieke Kerk en van de islamitische wereld worden moslims en christenen immers regelmatig opgeroepen om samen geweld en extremisme te bestrijden. Correcte informatie is een cruciale basis om aan deze oproepen gehoor te kunnen geven.

Enkele uitgangspunten en bedenkingen

In deze lijst worden zoveel mogelijk termen en definities die van belang zijn in het debat over islam verduidelijkt. Het doel van de lijst is een gebruiksmiddel en kort woordenboek te zijn. De lijst claimt niet volledig, noch definitief, noch gesloten te zijn.

Bepaalde concepten kunnen erg breed uitgelegd worden. Met brede definities loopt men het risico het concept uit te hollen tot het uiteindelijk betekenisloos wordt. Een ander risico bestaat eruit zich blind te staren op de theoretische invulling van bepaalde begrippen, zonder een praktisch gebruik van die ‘poging-tot-uitleg’ te bereiken. Het ontkrachten van de mythen, fantasieën, essentialistische beelden van de islam en moslims is, op langere termijn, productiever dan een hopeloze theoretische strijd te voeren over het al dan niet adequaat en correct zijn van definities, betekenissen, termen, etc.ⁱ Of zoals Tariq Ramadan stelt: “Er moet niet hopeloos gezocht worden naar de correcte definitie van bijvoorbeeld ‘islamofobie’, maar het fenomeen zelf moet begrepen worden”.

Definitielijst

Ahmadiyya *De Ahmadiyya-gemeenschap is een subgroep binnen de soennitische islam. De beweging werd gesticht door Mirza Ghulam Ahmad in India aan het einde van de 19de eeuw. Ondanks het ontwikkelen van een eigen hiërarchie stellen zij zelf dat de Ahmadiyya geen nieuwe religieuze beweging is. Het is volgens hen een frisse, nieuwe manier om de islam te beleven.ⁱⁱ*

Alevieten *Een groot deel van de Alevieten meent dat zij geen deel van de islam zijn. Andere stellen dat het Alevisme een heterodoxe variant van de sjiitische islam is, die sterk vertegenwoordigd is in Turkije, maar ook als minderheid – met*

andere kenmerken – in Syrië en Libanon. Deze gelovigen verzamelen zich niet in moskeeën maar in cem's, d.w.z. cultushuizen o.a. zonder minaret. Het Alevisme vertoont gelijkenissen met de sjiiitische islam maar beschikt over eigen geloofsvoorstellingen, rituelen en normen. Historisch zijn de Safawi (Kızılbaş) en de Bektāşi-orden de belangrijkste twee Alevitische strekkingen in Turkije en Zuid-Oost Europa. In België bestaan er gemeenschappen van Turkse en Koerdische Alevieten.ⁱⁱⁱ

anti-islamisme *Het anti-islamisme is een houding waarbij alle mogelijke aspecten van de islam, meestal uit angst voor een zogenaamde islamisering van Europa, op de korrel genomen worden en (ideologisch) bestreden worden. Het betekent ook dat oude en nieuwe vooroordelen over de islam en moslims blijven voortbestaan.*

assimilatie *Wanneer immigranten (en/of hun nakomelingen) hun cultuur van oorsprong dienen op te geven en de cultuur van het ontvangstland (bijna) volledig over te nemen spreken we van assimilatie.*

aya *vers in de Koran*

boerka *Kledingstuk voor vrouwen dat ze over hun normale kleding dragen en dat het hele lichaam, inclusief het gezicht, bedekt.*

creationisme *De creationistische stroming gelooft en neemt letterlijk aan dat de religieuze overleveringen die de schepping verhalen historisch waar zijn. De theorie van Darwin over de evolutieleer wordt daarbij ontkend.*

culturisme *Het culturisme heeft als vertrekpunt het idee dat culturen vastomlijnde en homogene brokken zijn. Het zijn haast 'dingen' (zoals tafels en schoenen) die naast elkaar bestaan en zo nu en dan kunnen botsen.^{iv}*

cultuurrelativisme *Is een strekking die beweert dat alle culturen evenwaardig zijn of in wezen niet zo sterk verschillen. Deze theorie kan echter moeilijk een plaats geven aan het feit dat verschillen tussen cultuurgroepen ook tot spanningen kunnen leiden. In deze theorie gaat men er van uit dat een cultuurgroep een vastomlijnde groep is met vaststaande, te herkennen waarheden en wordt het minder als een veelzijdig en evoluerend gegeven gezien. Uit deze benadering volgt de attitude om geen oordeel te vellen over andere culturen.
[zie ook relativisme]*

da'wa *Da'wa betekent in het Arabisch letterlijk 'een uitnodiging of oproep doen'. Het wordt meestal begrepen als het propaganda voeren voor een specifieke zaak of ter ondersteuning van een bepaald thema. Recentelijk wordt het concept vaak gebruikt in islamitische missionaire context.^v*

dikr/zikir *Dikr of Zikir betekent in het Arabisch letterlijk 'vermelden'. Het is de herdenking en aanroeping van God via het ritueel herhalen van zijn namen, soms gecombineerd met ritmische bewegingen en trance.*

- diversiteit *Diversiteit betekent verscheidenheid. Het begrip wordt in de literatuur zelden scherp afgebakend en dreigt vaak teruggedrongen te worden tot etnisch culturele diversiteit of diversiteit wat betreft afkomst, maar diversiteit gaat veel verder dan dat verschil. In onze maatschappij kunnen mensen van elkaar verschillen in de volgende opzichten: (1) vanuit fysiek oogpunt: geslacht, leeftijd/generatie, ras, fysieke en mentale capaciteiten; (2) vanuit cultureel oogpunt: etnische achtergrond, seksuele voorkeur, genoten opleiding, religie, leefstijl, migratiestatus, taalvaardigheid en omgaan met gezag; (3) vanuit functioneel oogpunt: denken, leren, informatieverwerking, respectvol handelen, wijze waarop we tot overeenstemming komen en communicatie; (4) vanuit historisch oogpunt: familiegeschiedenis, 'roots', toekomstperspectieven, politieke voorkeur en groepsdynamiek.^{vi}*
- Diyanet *Het Turkse 'Diyanet İşleri Başkanlığı' of 'Praesidium voor Godsdienstzaken' valt onder het Turkse ministerie van algemene zaken, een bevoegdheid van de eerste minister van Turkije. Het regelt de islamitische aangelegenheden in Turkije en stuurt imams en islamleerkrachten uit naar Diyanetmoskeeën in de landen waar Turkse islamitische geloofsgemeenschappen gevestigd zijn. 62 van de 100 Turkse moskeeën in België maken deel uit van deze overheidsdienst.^{vii}*
- essentialisme *Wanneer een groep mensen wordt gecategoriseerd op basis van wat men beschouwt als hun 'essentie' is er sprake van essentialisme. De veronderstelling is daarbij dat deze essentie het gedrag van de groep kan verklaren. Essentialiseren is een vorm van stereotyperen.^{viii}*
- emancipatie *Emancipatie is het zich losmaken, zich bevrijden van een historisch gegroeide plaats of rol in de maatschappij. Daarbij hoopt men politieke, sociale en economische rechten te verwerven voor vrouwen, allochtonen, personen met een handicap,...*
- etnocentrisme *Etnocentrisme is de tendens de eigen sociale groep, het eigen land of de eigen nationaliteit overdreven te valoriseren, de eigen groep als centrum en uitgangspunt te zien en alles te evalueren volgens de eigen waarden, overtuigingen en veronderstellingen.*
- extremisme *Extremisme is een politieke theorie waarbij een niet gematigde maar rigide benadering van de politieke realiteit wordt gevolgd.*
- fanatisme *Fanatisme is de excessieve intolerante benadering van andersdenkenden.*
- Fethullah Gülen *Fethullah Gülen is een Turkse islamitische prediker en leider van de Fethullah Gülen-beweging (suleymancilar), die zich ver van partijpolitiek houdt en zich concentreert op educatieve activiteiten. De beweging kent binnen en buiten Turkije aanzienlijk succes. Volgens kenners heeft dit te maken met de wereldvisie die ze verkondigt: een gematigde islam en een apolitieke houding ten opzichte van andere islamitische groepen. De groep heeft een eigen dagblad (Zaman - met sinds 2008 een Benelux-editie), een weekblad (Aksiyo), een wetenschappelijk tijdschrift (Sızıntı/The Fountain/Die Fontäne)*

behoren tot deze groep, een eigen televisiestation (Samanyolu) en persagentschap (CHA). Sinds kort worden in de schoot van deze groepen (Hasselt, Gent) ook Islamitische Dialoog Platforms (IDP's) opgericht die zich focussen op het uitdragen van de islam en het gedachtegoed van Fethullah Gülen en op interreligieuze dialoog.^{ix}

fiqh al-aqhaliyaat *Fiqh al-aqhaliyaat is de ontwikkeling van een minderheden-jurisprudentie, waarbij religieuze principes geïnterpreteerd worden vanuit het perspectief van het leven als moslimminderheid bijvoorbeeld in Europa.^x*

fundamentalisme *Het religieus fundamentalisme beroept zich op een letterlijke lezing en interpretatie van de verschillende heilige boeken en het onkritisch gebruik van de geloofstraditie. Fundamentalistische gelovigen keren zich af van een mystieke interpretatie van hun geloof. Na de opkomst en verspreiding van het moderne op logica gebaseerde denken tijdens en na de Verlichting bleven (protestantse) fundamentalisten religieuze teksten letterlijk interpreteren. Fundamentalisme wordt tegenwoordig vaak gebruikt om het geheel van de conservatieve moslims aan te duiden. In Franstalige publicaties gebruikt men eerder de term 'intégrisme' dan het begrip 'fundamentalisme'.*

Hamis *Hamis is een Arabisch acroniem voor Islamitische Verzetsbeweging. Het Arabische woord (ḥamās) betekent 'enthousiasme, vuur, fanatisme'. Het is een Palestijnse islamitische politieke en militante beweging die strijdt tegen Israël en voor de bevrijding van Palestina. Hamis is een Palestijnse afsplitsing van de Moslimbroederschap en werd in 1987 tijdens de Eerste Intifada is opgericht door sjeik Ahmad Yassin en Abdel Aziz al-Rantissi. Yassin werd op 22 maart 2004 door het Israëlische leger gedood. Onder de Palestijnse bevolking is Hamis vooral populair geworden door haar sociale werk waar ze zich de eerste jaren van haar bestaan vooral mee bezig hield. In januari 2006 won Hamis de verkiezingen in de Palestijnse gebieden met 76 van de 132 zetels.*

hervormers [zie reformisme]

Hezbollah *Hezbollah betekent in het Arabisch 'Partij van God'. Hezbollah is een politieke partij in Libanon en een militante beweging van sjiietische moslims uit het zuiden van Libanon met antiwesterse sentimenten. Hezbollah staat sinds 1992 onder leiding van de islamitische geestelijke Hassan Nasrallah.*

identiteitsconstructie *Identiteit is geen monolithische of statische realiteit maar een gegeven dat groeit en verandert tijdens het leven van de persoon (die identiteitsdrager is). Identiteit is bovendien een compositie geheel van vele verschillende soms conflicterende loyaliteiten en banden.^{xi}*

ikhwan [zie moslimbroeders]

inburgering *Dit begrip betekent opgenomen worden in de gemeenschap van burgers (de meerderheid). Daarbij gaat men er van uit dat elke burger voldoende de taal*

moet kunnen spreken om zich zelfstandig te kunnen redden in de ontvangende maatschappij. Ook moet deze (nieuwe) burger voldoende weten over het land van verblijf.

integratie *Integratie is het systeem waarbij van een persoon uit een minderheidsgroep verwacht wordt dat die zich tot op bepaalde hoogte inpast in de cultuur en de regels van de autochtone meerderheidsgroep. De meerderheidsgroep schenkt aandacht aan de culturele eigenheid van de personen van de allochtone minderheid.^{xii}*

integrisme *Integrisme is een polemische term die ontstaan is om de strenge katholieke stromingen in het Frankrijk van voor de Eerste Wereldoorlog te beschrijven. Deze gelovigen plooiden zich op zichzelf terug in reactie tegen de moderne wereld. Nu wordt de – bijna exclusief Franse – term in de Franstalige wereld vooral gebruikt om extreme vormen van religiositeit in andere tradities maar ook in de eigen kerk (zie bijv. Mgr. Lefebvre) te beschrijven.*

interculturaliteit *Een intercultureel samenlevingsmodel gaat er van uit dat elke bewoner van het land een verantwoordelijkheid heeft in de opbouw van de samenleving. Een dialogale en intercreatieve manier van werken vanuit een gemeenschappelijk bekommernis voor het samenleven zijn daarbij onontbeerlijk. De eigen identiteit wordt daarbij gevaloriseerd maar ook uitgedaagd.^{xiii}*

intertextualiteit *Veel teksten (uit verschillende tijden, culturen, enz.) hebben overduidelijk invloed op elkaar. Het begrip intertextualiteit doelt op het verschijnsel dat teksten op elkaar reageren. Daarbij kunnen ze elementen van elkaar al of niet letterlijk overnemen. Dit gebeurde (in de geschiedenis) ook duidelijk tussen teksten uit de centrale religieuze geschriften.*

Iraanse Revolutie *Dit was een revolutie in Iran in 1978-1979 waarbij de dictatoriale, pro-westerse sjah Mohammed Reza Pahlavi werd afgezet ten gunste van een islamitische republiek. De revolutie vond plaats in twee fasen. In de eerste fase verdreef een alliantie van liberale, linkse en religieuze groeperingen de sjah. In de tweede fase – vaak de Islamitische Revolutie genoemd – greep ayatollah Ruhollah Khomeini de macht.*

islamisme *Islamisme is een religieuze revival beweging waarbij ethisch conservatisme, een letterlijke benadering van de Koran en de poging om de islamitische waarden in alle aspecten van het leven te introduceren, centraal staan. De term wordt ook gebruikt om de politiek of de politieke bewegingen die de islam als godsdienst gebruiken (misbruiken?) om op die manier politieke doelstellingen te bereiken, aan te duiden. Selecties uit de Heilige Geschriften dienen de politieke doeleinden van de islamisten te ‘wettigen’.*

islamkritiek *‘Islamkritiek’ verwijst naar de kritiek die personen (meestal van buiten de moslingemeenschap) hebben op islamitische geloofpunten of op de persoon van de profeet Mohammed. Dikwijls worden echter culturele gebruiken van personen uit landen waar islam de meerderheidsreligie is bekritiseerd terwijl*

de critici er van uit gaan dat die gebruiken voor islamitische geloofspunten zouden staan.

islamofobie *Islamofobie betekent letterlijk ‘angst voor de islam’ en angst voor moslims. Deze angst kan anti-islamitische campagnes activeren tegen moslims. Het wordt over het algemeen begrepen als racisme tegen de moslimbevolking, naar analogie met ‘antisemitisme’. De voornaamste kenmerken van islamofobie zijn (1) de perceptie van het ‘anders zijn’ van moslimgemeenschappen en moslimnaties; (2) het percipiëren van een islamitische bedreiging, zowel nationaal als internationaal; (3) een uitbreiding van xenofobie en racisme tot religieuze haat; (4) en tenslotte de uitsluiting van de standpunten van moslims in de mainstream debatten. Redenen voor islamofobie kunnen religieus, cultureel, politiek, racistisch of economisch van aard zijn.^{xiv}
[zie ook anti-islamisme]*

jihad *De term ‘jihad’ uit de Koran wordt door moslims op verschillende manieren gebruikt. Ten eerste is jihad de morele innerlijke strijd om de eigen persoon te verbeteren. Ten tweede staat jihad voor al de inspanningen van de persoon voor zijn of haar geloof en tegen de sociale onrechtvaardigheid. Ten derde kan jihad een gewapende strijd ter verdediging van de centrale principes van islam en de Koran en ter verdediging van de islamitische geloofsgemeenschap zijn.^{xv}*

Leitkultur *‘Leitkultur’ is een Duits sociologisch concept dat er van uit gaat dat bepaalde culturen van nature leidinggevende of leidende culturen zijn. Het kan – in een multiculturele context – ook betekenen dat bepaalde culturen als norm of als algemene cultuur worden aanzien en de andere culturen als ‘te assimileren groepen’.*

markt-islam *Dit begrip staat voor een islambeleving waarbij men bepaalde islamitische geloofspunten of –elementen probeert aan te passen aan een Westerse massacultuur. Daardoor zouden moslims zich gemakkelijker kunnen identificeren met een leven in het westen. Zaken zoals cola, rapmuziek, kledij, ... worden in een nieuw islamitisch ‘kleedje’ gestoken. Deze moslims houden zich dikwijls afzijdig van politiek.*

madrasa(h) *(Ook medrese of medresa) Deze term komt van het Arabische ‘darasa’ wat ‘studeren’ betekent. In islamitische landen is de madrasa een instelling voor hogere studies. Tot de 20ste eeuw fungeerde het als theologisch seminarie and (religieuze) wetschool met een curriculum gecentreerd op de Koran, vergelijkbaar met de ‘yeshiva’ voor Joodse religieuze studenten. Naast religieuze onderwerpen onderwijst men in de madrasa ook de Arabische taal, wiskunde, ...*

Milli Görüş *Milli Görüş – letterlijk ‘nationale en/of godsdienstige visie’ – is een doctrine uitgedacht door de stichter en voorzitter van de Milli Selamet Partisi (MSP) begin jaren 1970, Necmettin Erbakan. Hoewel ‘milli’ in het Turks ‘nationaal’ betekent had de term oorspronkelijk ook een religieuze connotatie. Hij verwijst immers naar de religieuze naties (millet) in het Ottomaanse Rijk. Volgens Erbakan moest Turkije een weg tussen kapitalisme en communisme bewandelen en de principes van een op de islam gebaseerde ideologie volgen.*

De benarde situatie van het land zou immers te wijten geweest zijn aan te weinig islam, vervreemding van de eigen Turkse en islamitische wortels en te grote gerichtheid naar Europa en het Westen in het algemeen. Hoewel de beweging hiermee aansluiting vond bij de islamitische bewegingen in de Arabische wereld, behield ze een sterke Turkse stempel.

Milli Görüş is vooral een sociaal en politiek project en onderscheidt zich theologisch nauwelijks van andere Turkse religieuze groepen. Ze distantieert zich expliciet van het conservatieve Saoedi-Arabische Wahabisme en de nieuwe Salafi-tendensen en verzet zich tegelijkertijd tegen de religieus-mystieke islam van de broederschappen (tarikats).^{xvi}

moslimbroederschap

Een sterk door de salaffiya geïnspireerde beweging die door Hassan al-Banna in 1928 in Egypte werd opgericht. De moslimbroederschap streeft naar een islamitische maatschappelijke, culturele en religieuze renaissance en een strikte islamitische staatsinrichting. Deze beweging werd altijd in mindere mate of grote mate door de Egyptische staat vervolgd en is sinds vele decennia buiten de wet gesteld maar oogluikend toegelaten.^{xvii}

multiculturaliteit

De multiculturele visie gaat uit van het bestaan van culturele variatie in een groter geheel. Er wordt loyaliteit aan een politieke eenheid verondersteld. Daarlangs mag elke persoon of groep ook een afwijkende culturele identiteit hebben.^{xviii}

nahda *'Nahda' wijst op de periode van literaire en intellectuele vernieuwing in de Arabische wereld die in de tweede helft van de 19de eeuw op gang kwam. Deze vernieuwing, waarin de pers een grote rol speelde, was voor een groot deel Europees geïnspireerd en brak veelal met de traditie.^{xix}*

neo-fundamentalisme *Neo-fundamentalisme is het zich afzetten tegen westerse waarden en de westerse wereldorde wachtend op een heilzame uittocht naar echte islamitische gebieden of bij gebrek daaraan naar tolerantere gebieden dan West-Europa (bijvoorbeeld Canada). Deze stroming kenmerkt zich door geslotenheid ten opzichte van de omringende (niet-islamitische) ruimte en door het belang van de ortho-praxis, de rituelen, de regels en vormelijkheden.^{xx}*

[zie ook fundamentalisme]

Nurcu-broederschap *De Nurcu-broederschap is een mystiek georiënteerde beweging bestaande uit de volgelingen van Said Nursi (1873-1960). De beweging ontleent haar naam aan de gebundelde geschriften van hun sjeikh, de Risale-i-Nur Kulliyati (de Boodschap van het licht). Nursi verzette zich in de beginjaren van de Turkse republiek als ex-imam tegen de seculariseringstendensen. Centraal in het denken van Nursi staat de harmonie tussen het (creationistische) geloof in de Schepper en de natuurwetenschappelijke inzichten die de mens heeft verworven. Zo wil hij komen tot de ontwikkeling van een 'islamitische wetenschap'.^{xxi}*

Niqab *Gezichtssluier waarbij alles behalve de ogen bedekt is.*

- occidentalisme *De term ‘occidentalisme’ verwijst in eerste instantie naar de manier waarop niet-westerse intellectuelen, artiesten en het algemene publiek het westen aanvoelen en eventueel ook hoe zij erover spreken. De term is uitgedacht als een tegenhanger van de term ‘oriëntalisme’. Toch betekent deze term niet alleen dat het westen in niet-westerse gebieden als negatief, materialistisch, individualistisch,... aanzien wordt, maar ook dat elementen van het westen er geïncorporeerd worden.^{xxii}*
- oriëntalisme *De term ‘oriëntalisme’ is bekend als titel van een filosofisch werk door Edward Saïd. Het betreft de academische benadering van en kennis over Oosterse culturen, talen en volkeren door westerse geleerden met, historisch gezien, op de achtergrond imperialistische bijbedoelingen. Deze visie van Edward Saïd is in academische kringen erg gecontesteerd.*
- Orthodoxie *Het woord orthodoxie (van het Grieks: orthos, recht en doxa, mening, glorie) betekent letterlijk 'juiste aanbedding' en 'juiste leer'.*
- racisme *Racisme is elk gedrag, alle wetten en reglementen, alle ideeën, en handelingen... waarbij mensen andere mensen ongelijk behandelen of beoordelen op basis van hun etnisch-culturele afkomst en/of hun uiterlijke kenmerken (huidskleur, kleding, taal,...) in plaats van op hun mens-zijn. Racisme is een ideologie gesteund op de overtuiging dat er een hiërarchie bestaat tussen de mensengroepen, tussen “rassen”. Het is ook het gedrag geïnspireerd door deze ideologie. Er kan een houding van systematische vijandigheid bestaan tegenover een bepaalde categorie van personen.*
- radicalisme *Radicalisme is een politieke oriëntatie van personen die revolutionaire veranderingen in de samenleving en binnen de overheid nastreven.*
- reformisme *De term ‘reformisme’ stamt uit het socialistische denken. Het reformisme gaat er van uit dat een hele reeks geplande veranderingen van de maatschappij even goed kunnen zonder geweld. Deze fundamentele omwenteling is op die manier in staat de samenleving te veranderen zoals in een revolutie.*
- re-islamisering *Re-islamisering is de toenemende religiositeit bij moslims, onafhankelijk van hun land van herkomst.^{xxiii}*
- relativisme *Relativisme is de filosofische doctrine dat alle beoordelingscriteria relatief zijn.*
- religieus fanatisme [zie fanatisme]
- ridda *Ridda is het Arabische woord voor ‘geloofsverzaking, afvalligheid van geloof’. De term werd gebruikt in de oorlogen na de dood van Mohammed – ‘oorlogen van de ridda’ genoemd omdat stammen het gezag van de opvolgers van Mohammed (de eerste kaliefen) niet wilden erkennen.*
- salafisme *Deze term komt van het Arabische woord ‘salafiyya’. Het is een neo-orthodoxe strekking van islamitische hervorming daterend van de late 19de eeuw en*

opgericht in Egypte. De stroming had als doel islam te laten herleven door terug te keren naar de islam zoals hij beleefd werd door de illustere voorouders (al-Salaf al-Salih of 'vrome voorouders' d.w.z. de tijdgenoten en eerste generaties na Mohammed.).

shirk *Deze Arabische term betekent het associëren van een ander woord, een zaak, een persoon, ... met God. Het verwijst dus naar polytheïsme. In soera 'De Vrouwen' (48) wordt expliciet duidelijk gemaakt dat shirk een grote zonde is.*

sjiieten *De shi'a of sjiieten zijn een groep moslims die de familie van de profeet en zijn nakomelingen een geprivilegieerde plaats toekennen in de islamitische gemeenschap. De oorsprong van het woord 'shiat Ali' betekent 'partij of aanhanger van Ali'. Zij vertegenwoordigen ongeveer 10 % van de moslims wereldwijd.*

soefisme *De islamitische mystiek – het soefisme – kwam tot bloei in de 10de eeuw en ontwikkelde zich in de 12de-13de eeuw tot de huidige ordes of broederschappen. Het woord 'soefi' verwijst hoogstwaarschijnlijk naar de gewoonte een habijt van wol (sûf) te dragen, waarmee een soefi zich onderscheidt van de rest van zijn geloofsgenoten. In de ogen van sommige soefi's zelf is deze interpretatie echter veel te beperkt omdat het enkel iets zegt over een formeel aspect van de mystiek.^{xxiv}*

soennieten *De term 'soennieten' duidt op 'volgelingen van de soenna'. Met 'Soenna' werden oorspronkelijk de gebruiken, maatstaven en normen die de profeet Mohammed en de eerste moslims aannamen bedoeld. Later werd het begrip gezien als synoniem voor orthodoxie (en de volgelingen van die orthodoxie) binnen de islam.*

soera *'Soera' is de Arabische benaming voor elk van de 114 'eenheden' van de Koran. De meest gebruikelijke vertaling voor deze term is 'hoofdstuk', maar in tegenstelling tot hoofdstukken in een boek, staan de soera's inhoudelijk los van elkaar.*

tabligh (Tablighi Jamaat) *De Tablighi Jamaat is een apolitieke religieuze beweging die de spirituele hervorming van de moslimgemeenschap betracht. De beweging werd opgestart in de jaren '20 van de vorige eeuw in India als reactie op het hindoeïstische revival.*

takfir *Dit zelfstandig naamwoord komt van het Arabische werkwoord 'kaffara' waarbij iemand 'kafir' of 'ongelovige' wordt verklaard.*

tariqa *Het Arabische woord 'tariq' betekent weg – in religieuze context: weg naar God. Het hiervan afgeleide begrip 'tariqa' staat voor mystieke broederschap (tariqat of tarikat in het meervoud). De eerste mystieke 'wegen' kregen immers vorm in ordes, broederschappen of confrérieën (tarikat).^{xxv}*

tawhid *Tawhid duidt op de één-heid van God/Allah (monotheïsme).*

Wahabieten [zie wahabisme]

Wahabisme *Het Wahabisme is een religieuze ideologie, ingevoerd op het Arabische schiereiland in de 18de eeuw, die een strikte en extreemconservatieve naleving van de islam voorstaat. Het is vandaag de staatsideologie in Saoedi-Arabië. Het Wahabisme volgt de Hanbalistische rechtsschool. De stroming ontstond als reactie op de Ottomaanse islam die soepeler was (in het Ottomaanse rijk werd immers vooral de soepele Hanafitische rechtsschool gevolgd).*

ⁱ Vercauteren, Eveline (2005) *Islamofobie: een nieuw racisme? Een theoretische inleiding*.

Licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent.

ⁱⁱ Valentine, Simon Ross (2008) *Islam and the Ahmadiyya Jama'at: History, Belief, Practice*. Columbia University Press.

ⁱⁱⁱ Kanmaz, Meryem (2009) *Islamitische ruimtes in de stad: De ontwikkeling van gebedsruimtes, moskeeën en islamitische centra in Gent*. Academia Press/AGORA.

^{iv} Schinkel, Willem (2007) *Denken in een tijd van sociale hypochondrie*. Klement/Pelckmans.

^v Walker, Paul E. (2009) *Caliph of Cairo: the remarkable story of the ruler who vanished – the mysterious case of Al-Hakim, Commander of the Believers*. I.B. Tauris & Company.

^{vi} Siebers, Hans, Verweel Paul en de Ruijter, Arie (2002) *Management van diversiteit in arbeidsorganisaties*. Lemma.

^{vii} Herman De Ley (2006) Moslims in de Europese Lekenstaten. Cursusnotities,

http://www.flwi.ugent.be/cie/RUG/deley30_3.htm.

^{viii} Van Leeuwen, Bart (2003) *Erkenning, identiteit en verschil. Multiculturalisme en leven met culturele diversiteit*. ACCO.

^{ix} Kanmaz, zie eindnoot iii.

^x Kanmaz, zie eindnoot iii.

^{xi} Maalouf, Amin (1999) *Moorddadige Identiteiten*. Arena.

^{xii} Vanderslycke, Didier (...) *Omggaan met Racisme (cursusboek)*. Kerkwerk Multicultureel Samenleven.

^{xiii} Vanderslycke, zie eindnoot xi.

^{xiv} Vercauteren, zie eindnoot i. Zie ook de definities van het *European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC)*.

^{xv} Kamrava, Mehran (red.) (2006) *The New Voices of Islam: reforming politics and modernity: a reader*. I.B. Tauris & Company.

^{xvi} Kanmaz, zie eindnoot iii.

^{xvii} Aboe Zaid, Nasr Hamid (1996) *Vernieuwing in het islamitische denken*. Bulaaq.

^{xviii} Van Leeuwen, zie eindnoot vii.

^{xix} Aboe Zaid, zie eindnoot xvi.

^{xx} Kanmaz, zie eindnoot iii.

^{xxi} Kanmaz, zie eindnoot iii.

^{xxii} Wang, Qingja Edward in 'A New Dictionary of the History of Ideas.' Simon and Shuster. (2004)

^{xxiii} Esposito, John L. en Burgat, François (red.) (2003) *Modernizing Islam: religion in the public sphere in the Middle East and Europe*. Rutgers University Press.

^{xxiv} Kanmaz, zie eindnoot iii.

^{xxv} Kanmaz, zie eindnoot iii.